

ToR

Inicijativa za izradu propisa

1.	Radni naziv propisa	Pravilnik o zajedničkim zahtjevima za upotrebu vazdušnog prostora i operativnim postupcima za izbjegavanje sudara u letu
2.	Datum:	20.02.2017.
3.	Podnosilac ToR-a	ANS (Odsjek za vazduhoplovnu navigaciju) Dragan Petrović, Stručni savjetnik za licenciranje osoblja i sertifikovanje službi kontrole letenja - ATS inspektor
4.	Referentni propis	<ul style="list-style-type: none">✓ Zakon o vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine, („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 39/09);✓ Odluka o poslovima koji neposredno i posredno utiču na bezbjednost vazdušne plovidbe („Službeni glasnik“ br. 79/10);✓ Pravilnik o zajedničkim pravilima u području civilnog vazduhoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja („Službeni glasnik“ br. 45/10);✓ Pravilnik o organizaciji i korištenju vazdušnog prostora u Jedinstvenom evropskom nebu („Službeni glasnik“ br. 45/10);✓ Pravilnik o utvrđivanju opštih i posebnih zahtjeva za pružanje usluga vazdušne plovidbe („Službeni glasnik BiH“, broj 101/15);✓ Aneks 11 Konvencije o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu – Usluge kontrole vazdušnog saobraćaja (ICAO Annex 11 – Air Traffic Services);✓ Uredba (EU) br. 1332/2011 o utvrđivanju Pravilnik o utvrđivanju opštih zahtjeva za upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja.
5.	Svrha propisa ¹	U skladu sa Članom 14. Zakona o vazduhoplovstvu BiH, Sektor za vazduhoplovnu navigaciju i aerodrome (ANAD), Odsjek za vazduhoplovnu navigaciju (ANS) u sklopu planiranih aktivnosti pristupiće izradi propisa iz oblasti korištenja zajedničkog vazdušnog prostora i operativnih procedura za izbjegavanje sudara u vazduhu. Pravilnik će biti usklađen sa standardima i preporučenom praksom Međunarodne organizacije za civilno vazduhoplovstvo (ICAO) i Uredbama Evropske Komisije (EC). Izrada ovog Pravilnika je predviđena u sklopu harmonizacije BiH propisa sa EU regulativom u ovoj oblasti i Radnim aranžmanima između EASA-e i BHDCA od 06.05.2015. godine

¹ U skladu sa članom 7. Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa.

6.	Objašnjenje ²	Izrada Pravilnika o zajedničkim zahtjevima za upotrebu vazdušnog prostora i operativnim postupcima za izbjegavanje sudara u letu u sklopu harmonizacije BiH propisa sa EU regulativom u ovoj oblasti i Radnim aranžmanima između EASA-e i BHDCA od 06.05.2015. godine
7.	Predlog sastava tima za izradu propisa	<p>Stručno osoblje Odsjeka za vazduhoplovnu navigaciju (ANS).</p> <p>U slučaju procjene o potrebi, timu se mogu priključiti i predstavnici iz drugih vazduhoplovnih organizacija, udruženja, avio prevoznika, industrije itd.</p> <p>Radom tima rukovodi Šef odsjeka vazduhoplovne navigacije (ANS).</p>
8.	Rok za izradu propisa	30.06.2017.
9.	Rok za donošenje propisa	29.12.2017.
10.	Forma budućeg propisa (zakon, pravilnik, procedura, uputstvo, odluka, naredba, itd.)	<p>Propis će biti izrađen u formi pravilnika.</p> <p>Rok za usaglašavanje propisa je 30 dana.</p>

Šef odsjeka, nosilac aktivnosti izrade propisa:

Radomir Gavrić

² Objašnjena potreba za donošenjem propisa i druge informacije kao što su: pravni osnov za uvođenje propisa, razlozi i objašnjenje odabrane politike, usklađenost sa evropskim zakonodavstvom, provedbeni mehanizmi i obezbjeđenje poštovanja propisa, potrebna finansijska sredstva za provođenje propisa i finansijski efekti itd.

Na osnovu člana 16. i člana 61. stav (2) Zakona o upravi („Službeni glasnik BiH“ broj: 32/02 i 102/09) i člana 14. stav (1) Zakona o vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj: 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK O ZAJEDNIČKIM ZAHTJEVIMA ZA UPOTREBU VAZDUŠNOG PROSTORA I OPERATIVNIM POSTUPCIMA ZA IZBJEGAVANJE SUDARA U LETU³

Član 1. (Predmet)

Ovim pravilnikom se utvrđuju zajednički zahtjevi za upotrebu vazdušnog prostora i operativni postupci za izbjegavanje sudara u letu koje ispunjavaju:

- a) operatori vazduhoplova iz člana 4. tačka 1. podtačke (b) i (c) Dodatka I, Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog vazduhoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja (“Službeni glasnik BiH” broj 45/10) koji obavljaju letove u vazdušni prostor, unutar vazdušnog prostora ili van vazdušnog prostora država potpisnica *ECAA* sporazuma;
- b) operatori vazduhoplova iz člana 4. tačka 1. podtačka (d) Dodatka I, Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog vazduhoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja koji obavljaju letove u vazdušnom prostoru iznad teritorije država potpisnica *ECAA* sporazuma i u svakom drugom vazdušnom prostoru u kome države potpisnice *ECAA* sporazuma primjenjuju zahtjeve utvrđene u Pravilniku o organizaciji i korištenju vazdušnog prostora u Jedinstvenom Evropskom nebu.

Član 2. (Definicije)

(1) Za potrebe ovog pravilnika, koriste se slijedeće definicije:

- a) **Direkcija za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine** (*Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation - BHDCA*): Nadležni vazduhoplovni organ Bosne i Hercegovine;
- b) ***ECAA* Sporazum** (*Multilateral Agreement on the Establishment of a European Common Aviation Area*): Multilateralni sporazum između Evropske zajednice i njenih država članica, Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave

³ Uredba Komisije (EU) 1332/2011 od 16. decembra 2011. o zajedničkim zahtjevima upotrebe vazdušnog prostora i operativnim postupcima za izbjegavanje sudara u letu

Ujedinjenih nacija na Kosovu (u skladu sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN 1244 od 10. juna 1999) o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja;

- c) **Indikacija rezolucije upozorenja (RA):** označava indikaciju koja letačkoj posadi preporučuje manevar kome je svrha otklanjanje svih prijetnji ili ograničenja manevara kako bi se održalo postojeće razdvajanje;
- d) **Indikacija saobraćajnog upozorenja (Traffic Advisory TA):** označava indikaciju koja letačku posadu upozorava da je blizina drugog vazduhoplova potencijalno ugrožava;
- e) **Nadležni organ:** označava tijelo ili tijela koje je imenovala ili ustanovila Bosna i Hercegovina kao svoja državna ovlaštena tijela u skladu sa Zakonom o vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine, Član 16. stav (1), i Pravilnikom kojim se uspostavlja okvir za stvaranje jedinstvenog evropskog neba, Član 5. stav (1) i Članom 4. Uredbe (EZ) broj 549/2004, koja se nalazi u Dodatku I ovog pravilnika
- f) **Sistem za izbjegavanje sudara u letu (ACAS):** označava sistem koji na osnovu signala transpondera sekundarnog nadzornog radara (SSR), koji radi nezavisno od zemaljske opreme daje savjet pilotu o vazduhoplovima koji ga potencijalno ugrožavaju, a koji su opremljeni SSR transponderima;
- g) **Sistem za izbegavanje sudara u letu II (ACAS II):** označava sistem vazduhoplova za izbegavanje sudara u letu koji obezbjeđuje, pored saobraćajnog upozorenja, dodatno upozorenja za vertikalno razdvajanje.

(2) Skraćenice koje se primjenjuju u ovom pravilniku imaju slijedeće značenje:

- a) **ACAS** (*Airborne Collision Avoidance System*): Sistem koji na osnovu signala transpondera sekundarnog nadzornog radara (SSR), koji radi nezavisno od zemaljske opreme daje savjet pilotu o vazduhoplovima koji ga potencijalno ugrožavaju, a koji su opremljeni SSR transponderima uobičajene i vanredne situacije;
- b) **RA** (*Resolution Advisory Indication*): Indikacija koja letačkoj posadi preporučuje manevar kome je svrha otklanjanje svih prijetnji ili ograničenja manevara kako bi se održalo postojeće razdvajanje;
- c) **SSR** (*Secondary Surveillance Radar*): Sekundarni nadzorni radar;
- d) **TA** (*Traffic Advisory Indication*): Indikacija koja letačku posadu upozorava da je blizina drugog vazduhoplova potencijalno ugrožava;

Član 3.

(Sistem za izbjegavanje sudara u letu (ACAS))

- (1) Vazduhoplovi iz Sekcije I Dodatka ovom pravilniku su opremljeni i upravljani u skladu sa odredbama i procedurama navedenim u Dodatku.
- (2) BHDCA obezbjeđuje da operacije vazduhoplova iz člana 1. tačka 2. podtačka (a) Dodatka I, Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog vazduhoplovstva i nadležnostima Evropske agencije za bezbjednost vazdušnog saobraćaja budu u skladu sa odredbama i postupcima propisanim u Dodatku, u skladu sa uslovima utvrđenim u tom članu.

Član 4.

(Posebne odredbe za operatore na koje se primjenjuje Pravilnik o usklađivanju tehničkih propisa i upravnih postupaka u području civilnog vazduhoplovstva ("Službeni glasnik BiH" broj 81/10))

- (1) Odstupanjem od odredbi OPS 1.668 i OPS 1.398 Aneksa III Dodatka VI Pravilnika o usklađivanju tehničkih propisa i upravnih postupaka u području civilnog vazduhoplovstva ("Službeni glasnik BiH" broj 81/10), član 3 i Dodatak ovog pravilnika primjenjuju se i na operatore vazduhoplova iz člana 1 tačka a) ovog pravilnika.
- (2) Sve druge obaveze operatera vazduhoplova utvrđene u Pravilniku o usklađivanju tehničkih propisa i upravnih postupaka u području civilnog vazduhoplovstva u pogledu odobrenja, ugradnje ili rada opreme primjenjuju se i na ACAS II.

Član 5.

(Prelazne odredbe)

- (1) Za potrebe člana 4. i Odjeljka II Dodatka ovog pravilnika do 18.12.2017. godine se primjenjuju odredbe Pravilnika o usklađivanju tehničkih propisa i upravnih postupaka u području civilnog vazduhoplovstva.
- (2) Za potrebe člana 4. i Odjeljka II Dodatka ovog pravilnika poslije 18.12.2017. godine se primjenjuju odredbe Pravilnika o utvrđivanju tehničkih zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa letačkim operacijama ("Službeni glasnik BiH" broj 45/17).

Član 6.

(Stupanje na snagu)

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku BiH“.

Broj:
Banja Luka:

Generalni direktor
Đorđe Ratkovića

DODATAK

Sistem za izbjegavanje sudara u letu (ACAS II)

(Dio - ACAS)

Odjeljak I - oprema ACAS II

AUR.ACAS.1005 Zahtjev performansi

(1) Slijedeći vazduhoplovi pokretani turbinskim motorima opremljeni su logikom za izbjegavanje sudara verzija 7.1 ACAS II:

(a) vazduhoplovi sa maksimalnom dozvoljenom masom pri poletanju većom od 5700 kg; ili

(b) vazduhoplovi sa brojem putničkih sjedišta većim od 19.

(2) Vazduhoplovi koji nisu navedeni u tački (1), ali koji su dobrovoljno opremljeni sa ACAS II, moraju biti opremljeni logikom za izbjegavanja sudara verzija 7.1.

(3) Tačka (1) se ne primjenjuje na sisteme bespilotnih letilica.

Odjeljak II – Operacije

AUR.ACAS.2005 Upotreba ACAS II

(1) ACAS II se koristi tokom leta, osim ako je predviđeno u listi minimalne opreme kako je to utvrđeno u Aneksu III Dodatka VI Pravilnika o usklađivanju tehničkih propisa i upravnih postupaka u području civilnog vazduhoplovstva ("Službeni glasnik BiH" broj 81/10), u modu koji omogućava indikaciju obaveznog vertikalnog razdvajanja (RA) koji je namijenjen letačkoj posadi, kada se otkrije neprihvatljiva blizina drugog vazduhoplova, osim ako se neuobičajenim postupkom zahtjeva onemogućena indikacija RA (korišćenje samo indikacije saobraćajnog upozorenja (TA) ili ekvivalentnog) ili zbog uslova koji ograničavaju performanse.

(2) Kad ACAS II pokazuje indikaciju obaveznog vertikalnog razdvajanja (RA):

(a) pilot koji upravlja vazduhoplovom odmah postupa po uputstvu indikacije obaveznog vertikalnog razdvajanja (RA), čak i ako je to u suprotnosti sa uputstvima kontrole vazdušnog saobraćaja, osim ukoliko bi na taj način ugrozio bezbjednost vazduhoplova;

(b) letačka posada, odmah, kada to dopusti radno opterećenje, obavještava nadležnu jedinicu kontrole vazdušnog saobraćaja o svakoj indikaciji obaveznog vertikalnog razdvajanja (RA) koji zahtijeva odstupanje od trenutnog uputstva ili odobrenja nadležne kontrole vazdušnog saobraćaja;

(c) kada se riješi konflikt, vazduhoplov:

(i) se odmah počinje pridržavati potvrđenih uputstava kontrole vazdušnog saobraćaja pri čemu o tom manevru obavještava nadležnu kontrolu vazdušnog saobraćaja; ili

(ii) postupa u skladu sa svim izmjenama odobrenja ili uputstava nadležne kontrole vazdušnog saobraćaja.

AUR.ACAS.2010 ACAS II Obuka

Operatori vazduhoplova uspostavljaju operativne postupke i programe obuke za ACAS II, da letačka posada bude odgovarajuće obučena za izbjegavanje sudara i stručna za upotrebu opreme ACAS II.